

BOEKBESPREKING

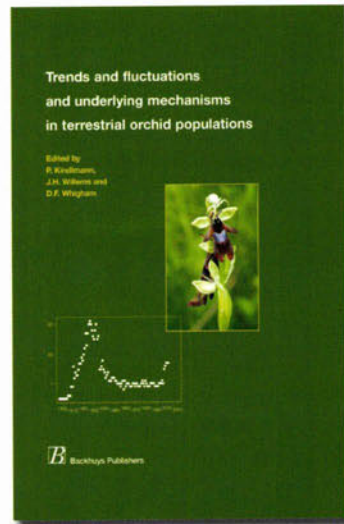
TRENDS AND FLUCTUATIONS AND UNDERLYING MECHANISMS IN TERRESTRIAL ORCHID POPULATIONS

KINDLMANN, P., J.H. WILLEMS & D.F. WIGHAM, 2002. Backhuys Publishers, Leiden. 254 pp, 87 figuren 34 tabellen. ISBN 90-5782-123-0. Prijs € 80,-. Verkrijgbaar in de boekhandel.

"Trends and fluctuations and underlying mechanisms in terrestrial orchid populations" is de neerslag in boekvorm van een congres over dit onderwerp dat in mei 2001 in Tsjechië gehouden werd. Het boek bundelt in totaal 16 artikelen die verdeeld worden over vier hoofdthema's: demografie en populatiedynamiek, bloei en vruchtzetting, mycorrhiza en zaadkieming, beheer en behoud. Er zijn een drietal algemene artikelen, maar de meeste handelen over één of twee soorten. *Cypripedium* (vrouwschoentje)-soorten vormen het onderwerp van vier bijdragen; lijkt het maar zo, of speelt ook bij dit soort onderzoek de aaibaarheidsfactor van de soort een rol? Drie artikelen handelen over onderzoek dat is uitgevoerd in Zuid-Limburg en de aangrenzende Voerstreek; ze hebben *Aapjesorchis* (*Orchis simia*), *Purperorchis* (*Orchis purpurea*) en *Vliegenorchis* (*Ophrys insectifera*) als onderwerp. De populatie van *Aapjesorchis* op de Schiepersberg lijkt wel erg veel weg te hebben van een bejaardentehuis op een verder onbewoond eiland. Het wordt heel spannend, want het kan zijn dat nu ondergronds van alles gebeurt en dat zich – nog onzichtbaar – toch jonge planten ontwikkelen. Omdat er minstens drie jaar verloopt tussen de zaadzetting en het verschijnen van het eerste blad en 1998, 1999 (en in mindere mate 2000) goede vruchtzettingen waren, wordt het lot van de enige spontane populatie *Aapjesorchis* in Nederland binnenkort duidelijk. De *Purperorchis* is een gezellige soort. Ze bloeien uitbundiger en vertonen een betere vruchtzetting

naarmate de populatie groter en dichter wordt. De soort profiteert van begrazing, omdat de lichtpenetratie door de vegetatie gunstiger is dan bij maaien. Meer fotosynthese resulteert in meer reservestoffen en de productie van meer blad het volgende jaar. En hoe groter het bladoppervlak, hoe hoger de bloeikans. De *Vliegenorchis* is een zelfde soort en bovendien nog bedreigd. Over haar biologie is zo goed als niets bekend; men weet niet eens of ze lang- of kortlevend is. Een aantal kenmerken wijst in de richting van het laatste, maar onderzoek dat dit bewijst, is er niet. De soort profiteert van een betere beschikbaarheid van licht, bijvoorbeeld als omringend bos of struikgewas cyclisch gekapt wordt. Dit is echter niet de enige factor die invloed heeft op het wel en wee van de soort, want betere lichtinval of niet, de populaties in het Gerendal gaan drastisch achteruit.

Dit soort onderzoek geeft antwoord op wel heel belangrijke vragen. Al verder lezend echter komen echter nog veel meer van dergelijke fundamentele vragen naar boven, waarop geen antwoord gegeven wordt. Hoe lang leeft *Purperorchis*? Voelt *Bijenorchis* zich ook beter in een grotere groep? En hoe zit het met alle andere orchideeën die in onze Zuid-Limburgse kalkgraslanden groeien? Kortom, heel bevredigende antwoorden op enkele vragen, maar wel meer vragen dan antwoorden. Ook bij de studies over mycorrhiza geldt dat. De zaden van de meeste orchideeënsoorten kiemen beter als ze "geïnficeerd" worden door een schimmel; sommige kiemen doodleuk niet zonder die schimmel.

Alleen, je kunt ze niet elke schimmel serveren, want ze blijken in de meeste gevallen behoorlijk kieskeurig en, niet echt vreemd, ook nog allemaal verschillende te prefereren. Ook op dit vlak is nog veel werk aan de winkel. Een studie suggereert het gebruik van ... fungiciden! Als je een fungicide vindt dat enkel de schadelijke schimmels elimineert, kun je je mycorrhiza-schimmels meer kans krijgen. Om dat nu echter in een reservaat te gaan toepassen? Rare vogels, sommige wetenschappers!

Het laatste stuk van het laatste artikel is erg origineel. Via zijn eigen interesse in orchideeën

en wilde planten in het algemeen, slaagt de auteur erin van een heleboel mensen hulp te krijgen bij zijn veldwerk en ook nog hele scholen te motiveren om actief bezig te zijn met wilde bloemen in hun omgeving. Leuk dat ook dit soort zaken aan bod kan komen in een verder zuiver wetenschappelijk werk!

Het boek is strak-sobber, "wetenschappelijk" vormgegeven; de kleurenfoto op de voorkant is de enige van het hele boek. Dit maakt de lectuur niet direct onaangenaam, hoewel sommige grafieken wel erg als "excell-zonder-moeite" aandoen. Dat het niet bedoeld is voor beginners, blijkt al duidelijk uit de titel. Je moet echt wel geïnteresseerd zijn in het intieme leven van bepaalde orchideeënsoorten om aan de diverse artikelen plezier te beleven. Maar in dat geval krijg je ook waar voor je geld: resultaten van spitsonderzoek, aan de rand van wat er bekend is.

Martine Lejeune

RECENT VERSCHENEN

VOGELWERKGROEP DE HAESELAAR, 2003. Jaarverslag 2002. 117 pp. Vogelwerkgroep de Haeselaar, Echt/Stichting Natuurpublicaties Limburg van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg, Roermond. Prijs € 5,- (leden/niet-leden NHGL), exclusief € 3,- verzendkosten. Schriftelijk te bestellen bij het Publicatiebureau van het Genootschap of na telefonische aanvraag op te halen bij het bureau van het Natuurhistorisch Genootschap in Roermond (tel. 0475-386470). Het rapport is ook in te zien in de bibliotheek van het Natuurhistorisch Museum Maas-tricht.

Het vijftiende jaarboek van de vogelwerkgroep de Haeselaar bevat de verslagen van de tellingen die in 2002 zijn verricht. Het rapport bevat een totaaloverzicht van de in het gehele werkgebied waargenomen vogelsoorten de afgelopen 15 jaar. In de andere

telgebieden, de beek tellingen, de wintertellingen langs de Maas, het Bijzondere Soorten Project Niet-Broedvogels en de Punt Traject Tellingen. Ook bevat het verslagen van de tellingen van de najaars-

bijdragen wordt verdere informatie gegeven over de hierin vermelde soorten. De door leden op schijflijsten gemelde bijzondere vogelwaarnemingen worden in een apart hoofdstuk beschreven. Verder bevat het rapport onder meer de inventarisatieverslagen van de

trek, het nestkastenproject, de huiszwaluw- en gierzwaluwinventarisaties, het kerkuilenproject en excursieverslagen. Tot de geïnventariseerde gebieden behoren onder meer de Kalkzandsteenfabriek "De Hazelaar", de Rug in Roosteren en het Haeselaarsbroek. Dit keer wordt kort aandacht besteed aan de Nachtegaal.

Wie zijn rapport, boek, etc. opgenomen wil zien in deze rubriek, kan een literatuurverwijzing met een korte inhoudsbeschrijving en de bestelwijze opsturen naar de redactie o.v.v. "recent verschenen". Onvolledige opgaven worden niet opgenomen. De publicaties moeten betrekking hebben op voor Limburg relevante onderwerpen.

Guido Verschoor